

Vladimír Hano: **Poltárska formácia a keramické suroviny v Lučeneckej kotline a v príľahlom okolí** (prednesené v SGS v Žiline 24. 9. 1976)

Žiaruvzdorný íl poltárskej formácie sa ukladal na nepriepustnom podklade. Ten mohol byť už primárne nepriepustný (slienitý íl egeru) alebo, ako je to vo väčšine prípadov, nastala sedimentácia na substrátoch, ktoré sa stali nepriepustnými sekundárne, a to tým, že sa kaolinizovali (andezitové pyroklastiká, vrchnokarbónske grafické či sericitické fylity) alebo bentonitizovali (čadičové pyroklastiká), alebo sa íl poltárskej série usadil na kaolinickom piesku.

Všeobecne možno povedať, že sa piesok alebo silne piesčitý íl poltárskej formácie uložili na substráte, ktorý bol v istej miere priepustný.

Fakt, že sa poltárska formácia uložila na kaolinizovaných súvrstviach, svedčí o tom, že tento proces zvetrávania musí byť starší, pravdepodobne sarmatského veku. Je úlohou geologického prieskumu hľadať v podloží poltárskej formácie (často aj v hĺbke 40–50 m) zachované reliktý starších kaolinizovaných súvrství a dokázať ich hospodársky význam.

O ekonomickom význame poltárskej formácie a hornín v jej nadloží (kvartér) i podloží sa možno presvedčiť. Dokazujú to napr. tehne spracúvajúce menej kvalitný íl poltárskej formácie (Breznička, Poltár, Zelené, Maštinec), resp. egerský slienitý íl zmiešaný s kvartérnou sprašovou hlinou alebo zvetranou časťou ílu tejto formácie (Lučenec, Fabianka). Ďalej možno uviesť Kalinovo (závod SMZ Košice) vyrábajúce šamot. Zuzitkúva žiaruvzdorný íl z ložiska Točnica a Mier, mieša ich s kaolinizovaným sericitickým kremencom ložiska Zlámanec a s kalcinovanými lupkami z Čiech. Obdobná receptúra je pri výrobe kameniny v Tomášovciach (KZ Košice). Tu sa využíva íl z ložiska Gregorova Vieska, menej kvalitný íl z Točnice, pridávajú sa kalcinované lupky, niečo kremenca zo Zlámanca, íl z Pondelka a dacitový tufit z Oreského. Nová obkladačkáreň a dlaždičkáreň vo Vidinej (KZ Košice) bude využívať všetky kvalitatívne triedy kaolinizovaného fylitu a porfyroidov z Hornej Priebranej, žiaruvzdorný íl z ložiska Pondelok, Tomášovce—Halič, pričom sa využijú ešte aj suroviny z iných oblastí. Napokon treba spomenúť aj kaolinizovaný piesok, ktorý vznikol redepozíciou kaolinizovaných paleozoických súvrství. Úspešne sa prevádzkovo vyskúšala ich vhodnosť na výrobu bieleho slinku, pričom sa v istom množstve využíva vápenec z ložiska Vajarská. V súčasnosti Západoslovenské cementárne Rohožník odkrývajú ložisko piesku vo Vyšnom Petrovci. Využije sa v Rohožníku na výrobu bieleho slinku a farebného cementu.

Aj keď sa v predmetnej oblasti za ostatných 10–20 rokov našlo niekoľko nových, resp. netradičných surovín, dnes ešte nemožno povedať, aké výrobky z nich vzniknú. Ukázu to jednak nové prieskumné práce a nové požiadavky ustavične sa rozvíjajúceho keramického a stavebného priemyslu na Slovensku.